

ds mr Fokke R. Fennema
(Broederschapspredikant van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit)

Utrecht, 17 maart 2005
Inleiding over:

Called together to be peacemakers – een uitdaging!

Langs de volgende (grote) lijnen wil ik spreken:

- Geschiedenis: hoe oud is het vredesgetuigenis in het doperdom?
hoe heeft het vorm gekregen?
hoe algemeen was het?
wat gebeurt er op dit gebied nu?
- Hier en daar wil ik kort wat meer zeggen over de Doopsgezinden als zodanig, want al staat er in het rapport veel over, ik neem niet aan dat het voor allen hier vanavond gesneden koek is, en dan is een wat grove schets dus wellicht behulpzaam.
- Hoe kijken Doopsgezinden in Nederland aan tegen het eindrapport van de dialoog?
- Hoe zie ik zelf de dialoog en het rapport? En in het verlengde daarvan:
- Wat kan dit betekenen voor Rooms-katholieken en Doopsgezinden in Nederland?

Het dopers vredesgetuigenis is zo oud als het doperdom zelf. Toen in 1527 de leiders van de eerste wederdoperse groepen in Zuid Duitsland bijeenkwamen in Schlatten (Schleitheim bij Schaffhausen) werden in goed overleg zeven voor alle groepen bindende uitgangspunten vastgelegd, de zogenaamde zeven Pijlers des Geloofs. Een voormalig monnik uit het klooster Sankt Peter in het Zwarte Woud nam daarbij het voortouw. Op die zeven pijlers verenigden de verschillende groepen en groepjes wederdopers zich. Zij omvatten zaken als het afwijzen van de kinderdoop, het niet zweren van eden, de juiste viering van het Heilig Avondmaal, de tucht (ban en mijding), en ook werd vastgelegd hoe het leiderschap in de Gemeenten geregeld diende te worden.

Twee artikelen gingen nadrukkelijk over de plaats van het geweld in de wereld en over een actieve houding van geweldloosheid.

Ik noem ze hier:

Art. 4: Door de afzondering van het kwaad, dat er in de wereld is, moet de Gemeente gevrijwaard worden voor de "dienstbaarheid van het vlees", voor het duivelse wapen van het geweld, voor het ongelooft en de Gode weerspannige gruwel. Christenen zullen niet gelijkvormig worden aan de wereld.

Art 6: Het zwaard is een ordening Gods buiten de volkomenheid van Christus. In de volkomenheid van Christus worden geestelijke, niet op het vlees gerichte wapens gebruikt. De wereldlijken worden gewapend met staal en ijzer, maar de christenen zijn gewapend met het harnas Gods, met waarheid, met gerechtigheid, met vrede, geloof en heil en met de woorden Gods. Christus zelf verbiedt het geweld van het zwaard, waar hij zegt: "De wereldlijke vorsten heersen, maar gij niet alzo!" daarom past het een christen ook niet overheid te zijn.

Deze Artikelen van *Schleitheim*, zoals zij ook wel genoemd worden, zijn de eeuwen door de leidraad gebleven voor de dopers. Weliswaar is de nadruk op de verschillende artikelen wel eens wisselend van sterkte geweest, of zelfs is een enkel artikel wat meer op de achtergrond geraakt, maar ten principale vormen zij toch nog steeds het uitgangspunt voor alle doperse groepen op de wereld.

Ook hedentendage zijn er verschillen aan te wijzen: zo hechten de Nederlandse Doopsgezinden weinig waarde meer aan het artikel over ban en mijding; dat wordt bij ons niet meer toegepast. Maar in kringen van, bijvoorbeeld, Midden- en Zuid-Amerikaanse dopers is het nog een heel levend fenomeen.

Maar, artikelen of niet, homogeen kan de doperse beweging van de eerste jaren zeker niet genoemd worden (zo dat nu wel het geval is). Er waren en er ontstonden allerlei groepen en bewegingen; sommige zeer naar de letter van Schleithem, andere lossier. Er waren zelfs gewelddadige groepen bij die rovend en plunderend rondtrokken. Ik wil daar hier niet verder op ingaan. Maar van belang voor het wereldwijde vervolg is het volgende.

In de dertiger jaren van de zestiende eeuw kwam het in Münster, Westfalen, tot het uitroepen van het "Rijk Gods op aarde". Jan van Leyden en anderen vestigden daar het "Hemels Koninkrijk". Zij verdreven andersdenkenden uit de stad, en waren er heilig van overtuigd dat het einde der tijden nabij was en dat zij in feite al de hemel op aarde gerealiseerd hadden. Niet zo vreemd in een tijd dat de wereld zwaar te lijden had onder de pest, en onder oorlogen, omstandigheden die enkel onzekerheid brachten voor de mensen. Het eindtijdgelooft was wijd verbreid in die dagen.

Met geweld kwam al spoedig een einde aan dit experiment. De Bisschop van Münster heroverde de stad en de dopers werden gedood of verbannen. Maar oproer bleef her en der: zo waren er aanvallen op kloosters (bijvoorbeeld Hartwerd bij Bolsward, waarbij verschillende mensen omkwamen), en liepen er doperse naaktlopers op de Dam in Amsterdam. Roerige tijden, maar niet vreemd, zei ik al, in een Europa waar de pest rondwaarde, en de omstandigheden waaronder mensen moesten leven slecht waren; er wás dan ook weinig perspectief, men omarmde maar al te graag de idee van het spoedig komende Rijk Gods.

Een keer in de geschiedenis kwam met het optreden van Menno Simonsz (1496 – 1561). Hij was na zijn priesterwijding in de dom te Utrecht in 1524, pastoor geworden te Pingjum en Witmarsum. Tot inzicht gekomen door zelfstandig bijbellezen trad hij op 31 januari 1536 uit de roomse kerk, om "zich te begeven onder Christus' drukkend kruis". Hij ging als leider van zijn mee-uitgetreden parochie, en later steeds meer volgelingen, in de lijn van Schleithem verder, en kan de organisator van het doperdom genoemd worden, de enige Nederlandse kerkhervormer daarmee.

Hij nam afstand van het geweld en het ontsporen van sommige groepen en van dat uit het verleden (Münster en Hartwerd, waarbij zijn broer waarschijnlijk betrokken was), en zocht (in elk geval in theologisch opzicht) afstand en afzondering van de wereld. Zijn optreden kan gezien worden als een apologie met betrekking tot de eerdere gebeurtenissen, maar vooral toch als een nadrukkelijk afstand nemen daarvan. Hij legde weer grote nadruk op het afzweren van geweld. Bijbels gefundeerd, zoals alles wat hij verkondigde, preekte hij de geweldloosheid, en blies zo de gedachten achter de Zeven Pijlers des Geloofs weer nieuw leven in.

Menno trok als leidsman en prediker rond, stichtte waar hij kwam (vooral in Noord Nederland) nieuwe Gemeenten, en ging voortdurend in fel debat met anderen (onder wie aanhangers van Luther en andere antiroomse kettiers), en moest ook dientengevolge voortdurend wijken. Vervolgelingen waren aan de orde van de dag. En zo verspreidde het door hem gepredikte (weder-)doperdom zich over het land, en vooral het noorden. Van daaruit naar het oosten en uiteindelijk over de hele wereld.

Menno Simonsz overleed in Oldeslo (bij Hamburg) in 1561, geknakt en gebroken, omdat zijn (streng) leer en opvattingen toch niet door al zijn volgelingen waren overgenomen (vooral waar het gaat om de ban en mijding; veel van zijn volgelingen schrokken terug voor de heftige consequenties daarvan voor het leven in de Gemeenten, maar vooral

voor dat van de leden der Gemeenten). Maar de door hem georganiseerde beweging bleef bestaan en bestaat nog steeds.

Interessant om te noemen (een kort terzijde), is dat door zijn optreden de dopers wel de oudste protestanten in de geschiedenis te noemen zijn, eerder in de tijd dan Luther en Calvijn. In de strikte zin worden Doopsgezinden dan ook niet protestants genoemd, want die naam kwam pas door het optreden van die twee hervormers in zwang. Maar om het kerkelijk plaatje niet ingewikkelder te maken dan het sowieso al is, wordt op dat eigenlijk niet-protestant zijn weinig nadruk gelegd. Het is de meeste dopers zelf nauwelijks bekend...

De eerste tientallen jaren van het mennonitische doperdom werden gekenmerkt door vervolgingen, en van enkele duizenden martelaren zijn de namen en geschiedenissen bekend. In de zogenaamde Martelaarspiegel van Van Bragt, met prenten van Jan Luyken, staan zij vermeld. Hoe dan ook, de dopers moesten zich voortdurend verdedigen (maar deden dat enkel met woorden!), of anders moesten zij vluchten of zich aanpassen, en in het geheim samen komen.

En zo is het gegaan, en zo verspreidde het doperdom zich over de wereld. En konden ook (soms betrekkelijk grote) verschillen ontstaan tussen de verschillende doperse groepen. Het meest aangepast (want zo moet je dat toch wel noemen) aan de omringde wereld en maatschappij zijn de Doopsgezinden in Nederland; het minst de dopers die in afgelegen gebieden in Midden- en Zuid-Amerika leven. Als je je aanpaste kon je blijven, als je dat niet wilde moest je gaan, zo kan dat worden samengevat.

En derhalve: hoe verder van de bakermat, des te rechtzinniger in de leer. Dat is ook voor het overige goed verklaarbaar. Het telkens weer verder trekken (op de vlucht vaak, of anders, omdat teveel overheidsbemoediging dreigde) brengt nu eenmaal met zich, dat juist wat in hoofd en hart wordt meegenomen, strikt wordt vast gehouden (vergelijk bijvoorbeeld de islamieten die nu in Nederland zijn gekomen).

Door zending bestaat het doperdom nu ook in Azië en Afrika. Wereldwijd zijn er ongeveer anderhalf miljoen dopers, en juist heel grote gemeenschappen bestaan er in die 'nieuwe' gebieden. Ter vergelijking: in Nederland zijn ongeveer tienduizend Doopsgezinden, in bijvoorbeeld Zaïre bestaan verschillende sociëteiten (verenigingen van doperse Gemeenten), waarvan er een al meer dan tweehonderdduizend leden kent.

Maar, hoe dit alles ook verder zij, de prediking van de geweldloosheid is universeel dopers gebleven en gebleken. Al is de mate waarin misschien nog wel onderscheiden te noemen, ook binnen de verschillende groepen zelf.

Zonder hierop al te diep in te gaan, noem ik de hedendaagse invulling van wat alom genoemd wordt het dopers vredesgetuigenis, in het bijzonder van de term vredesgemeente, zoals die gebezigd wordt en waaronder de Doopsgezinden bekend staan, en ook willen staan. Vredesgemeente, het woord suggereert dat alle leden van de Gemeente zich daadwerkelijk inzetten voor dé vrede.

In vroeger dagen werd dat vereenzelvigd met het woord pacifisme. Alle Doopsgezinden (in Nederland) waren pacifist, en -als het over politiek ging-, allen stemden op de PSP. Niets is echter minder waar. Bij de Doopsgezinden vond en vind je aanhangers van links en van rechts, stemmers op de VVD evenzo als stemmers op de PvdA, en alles wat daar tussenin en omheen bestaat. En zeker niet alle Doopsgezinden wilden of willen pacifist genoemd worden. Er zijn Gemeenten waar zelfs beroepsmilitairen lid zijn, maar evengoed kent een dergelijke Gemeente ook leden die met alles wat maar zweemt naar geweld of het militair complex niets van doen willen hebben, nog sterker die dat ten sterkste afwijzen en bestrijden. In Nederland. En in Noord-Duitsland.

Maar in Amerika zul je die mogelijke (en ogenschijnlijke) tweedeling veel minder gauw tegenkomen. En ook in Zuid-Amerika zul je niet snel een dopers militair ontmoeten. de diversiteit is groot. Maar ik zei al daar niet te diep op in te gaan te willen. Het gaat hier, en vanavond, over de Nederlandse situatie.

Binnen de Doopsgezinde geloofsgemeenschap zoals wij die in Nederland kennen, bestaat de Vredesgroep. Dat is een zelfstandige organisatie waar Doopsgezinden lid van kunnen worden (ik neem overigens aan ook anderen). De Vredesgroep staat zeker in het midden van Doopsgezind Nederland, maar valt er niet mee samen. Je zult in de meeste Gemeenten leden ervan tegenkomen, maar ook verklaarde tegenstanders zelfs.

En dat kán. De geloofsopvatting dat ieder mens zijn eigen verantwoordelijkheid heeft, en een eigen vrije wil, maakt dat tegengestelde meningen gerespecteerd worden, ja zelfs moeten worden. Natuurlijk levert dat wel eens boeiende discussies op, maar het leidt nooit tot breuken, of uittreden van leden. Men blijft met elkaar in gesprek, hoezeer ook soms pogingen om de ander te bekeren tot het ware geloof (voor ieder dus weer anders) vaak zullen blijven.

Niettemin heeft de Vredesgroep een gerespecteerde plaats in ons midden. En iedereen is het eens met de stelling dat Doopsgezinde Gemeenten vredesgemeenten zijn; al blijft dus de discussie hoe die vrede bewerkstelligd moet worden.

Dat maakt dus alleen al de titel van het eindrapport van de Rooms-katholieke – Doopsgezinde dialoog tot een boeiende: *Called together to be peacemakers*. Niet alleen lijkt het hier en daar in het rapport dat Rooms-katholieken en Dopers daar enigszins verschillend tegenaan kunnen kijken, in elk geval bij de Doopsgezinden in ons land wordt er ook heel verschillend tegenaan gekeken.

Ik noem daarom enkele reacties, en beperk mij daarbij in beginsel tot datgene wat hier vanavond aan de orde is, het vredesgetuigenis.

Alle Hoekema, voormalig rector van het Doopsgezind Seminarium te Amsterdam, stelt in een reactie: *"Dat de kerk (...) een vredeskerk is, kunnen beide gesprekspartners van harte onderstrepen, al is het de vraag welke plaats dat (horizontale, op de menselijke samenleving gerichte) begrip vrede in de katholieke visie heeft. Daarover wordt uitgebreid gesproken in de §§ 147-160 en dan blijkt, dat non-violence, voor dopers toch behorend tot de essentie van het evangelie (opdracht van Christus aan alle gelovigen) voor katholieken een zaak is van 'a counsel of perfection', iets dat je niet aan allen mag opleggen (§ 188)."*

In § 188 wordt -vrij vertaald- onder meer het volgende gezegd: *Mennonieten en Katholieken (ik spreek hier liever van Rooms-katholieken) hebben enigszins verschillende visies op geweldloosheid. Mennonieten staan zonder uitzondering voor geweldloosheid, terwijl Rooms-katholieken wel uitgaan van geweldloosheid, maar uitzonderingen daarop toestaan. Er kunnen zich uitzonderlijke omstandigheden voordoen die toelaten dat beperkt gebruik van geweld wordt uitgeoefend door de staat.*

Noemt Hoekema dit een punt van verschil, van aandacht in elk geval, verder daarin gaat Robbert Veen, docent aan het seminarie: *"Het is niet voor niets dat de Menniste theologie zo'n nadruk legt op het vredesgetuigenis. De "weerloosheid" is bij Menno Simons bijna de definitie van de "ware" Christen geworden. Leven en leer van Jezus Christus laten ons de vredeswil van God voor alle mensen zien, die zich geweldloos doorzet. Zijn wil voor ons is dat wij Christus in die geweldloze liefde navolgen. Geweldloosheid is daarom een principiële en geen marginale zaak, ook omdat de vredesboodschap van het evangelie zich bovennationaal tot de hele wereld richt. God zelf wil vrede voor heel zijn schepping. Daarmee is de Menniste vredestheologie in beginsel en in de praktijk "katholiek" in de zin van "universeel".*

In het gesprek met andere kerken is dit een struikelblok van groot gewicht. De leer van de gerechtvaardigde oorlog in haar katholieke (Augustinus) en protestantse (Luther) gedaante, en vooral in de moderne overtuiging van de meerderheid van de kerken (...) dat een oorlog moet worden ondersteund als ze politiek gerechtvaardigd is in een democratisch bestel, kan en mag niet worden aanvaard zolang we onze identiteit nog vanuit de leer van de navolging van de geweldloze Christus verstaan. Ondanks het feit dat de titel van het rapport luidt: "Called Together to be Peacemakers" mis ik juist in de ecclesiologie dit element van het getuigenis. (Par. 90 noemt het wel als een kenmerk van de Mennisten, maar daar was blijkbaar geen overeenstemming over en het wordt niet genoemd bij de punten van nadere aandacht.)

Over dat struikelblok zou eveneens gesproken moeten worden en dat punt mis ik dan ook bij de "terreinen van verdere studie" (par. 107 - 110)."

Deze reacties werden gegeven op verzoek van de Adviesraad voor Geestelijke Zaken. Deze Adviesraad is door het Bestuur van de Doopsgezinden in het leven geroepen ten einde gefundeerd advies en raad te kunnen geven aan de bestuursorganen met betrekking tot zaken die het geestelijk beleid van onze geloofsgemeenschap betreffen. In de Adviesraad zitten zowel theologen als 'gewone' gemeenteleden.

De voorzitter van de Adviesraad, Gabe Hoekema, gaf zelf ook een reactie. Daaruit wil ik het volgende citeren: *"Het is duidelijk dat er verschillen zijn in de visie op de kerk. Rooms-katholieken hechten aan de universele kerk, een teken van de eenheid van de mensheid. Doopsgezinden hechten aan de lokale Gemeente waar het Koninkrijk van God zich verwerkelijkt. Beide kerken willen vredeskerk zijn, maar voor Rooms-katholieken is dat een voortdurend streven, waar de kerk niet op afgerekend mag worden, terwijl het voor Doopsgezinden de kern is van het bestaan als Gemeente.*

Geweldloosheid wordt door beide kerken ervaren als behorend tot het bijbels/evangelisch visioen van vrede. Maar waar het voor Doopsgezinden de enige manier is om het vredesgetuigenis gestalte te geven, is het voor de Rooms-katholieke kerk een begerenswaardige manier, die echter door de harde werkelijkheid in de wereld niet altijd kan worden toegepast. De werkelijkheid van de wereld en de verbondenheid aan de internationale instituten is voor de Rooms-katholieke kerk van belang gezien haar kerkopvatting, die in wezen de hele mensheid omvat, waar het bij Doopsgezinden gaat om de groep van gelovige volgelingen van Jezus."

Op basis van deze reacties, en op grond van haar eigen overwegingen kwam de Adviesraad vervolgens onlangs met een advies waaruit ik het volgende citeer:

"1. De visie op de kerk verdient een nadere uitwerking, juist omdat wellicht niet altijd duidelijk is of met het gebruik van theologische begrippen ook door beiden hetzelfde wordt bedoeld. De aard van de kerk is in onze ogen vooral de plaatselijke Gemeente, die bijeenkomt rond de bijbel.

Dat betekent ook, dat wij een voorzetting van een dergelijke dialoog in Nederland in eerste instantie willen voeren op het plaatselijk vlak. Daarop moet het gesprek met de r.k.-kerk gericht worden.

2. We stellen voor om het gesprek over non-violence verder te voeren, juist over het punt in hoeverre geweldloosheid tot de kern van het evangelie behoort of niet. We begrijpen dat het voor de r.k.-kerk een zaak van de volkomenheid is, die wel nagestreefd mag worden, maar in de dagelijkse praktijk van het leven en van de Gemeente in de wereld niet vereist mag worden.

3. De verhouding tussen schrift en traditie verdient nadere bestudering. Doopsgezinden hebben de traditie niet vastgelegd, terwijl zij er wel waarde aan hechten. Het zou goed

zijn dat verder te onderzoeken en dan de dialoog daarover het de r.k.-kerk verder aan te gaan.

4. Beide kerken hebben in bepaalde perioden van hun bestaan ervaren een minderheidskerk te zijn in Nederland. Dat betekent dat zij beiden soms 'geleden' hebben aan de meerderheid, maar ook dat zij vanuit die situatie geëmancipeerd zijn. Hoe zijn zij daarmee omgegaan?

5. Het rapport ademt een geest van grote aandacht voor de ander, waardoor de verschillen wat minder benadrukt worden dan de overeenkomsten. Toch is het goed om juist ook over de verschillen verder door te praten met elkaar, want die veroorzaken de meeste problemen in de manier van geloven en doen tussen beide kerken. Juist door het aanvaarden van duidelijk uitgesproken verschillen kan een werkelijke dialoog plaatsvinden.

De Adviesraad is een voorstander van een verder gesprek met de r.k.-kerk in Nederland. De vraag blijft ,op welk niveau dat gesprek moet plaats vinden. De Nederlandse Doopsgezinden kunnen niet zo maar een blik ter zake deskundige gesprekpartners opentrekken en eigenlijk is dat ook niet de wijze waarop wij het gesprek zouden willen aangaan. We hebben ons al uitgesproken voor de voorkeur van de lokale Gemeente als plaats van gesprek."

Het is wellicht goed hier te vermelden dat de Doopsgezinden geen hiërarchische kerkstructuur kennen, zoals de Rooms-katholieke kerk wel. Staat aan het hoofd van die laatste de Paus, en is er sprake van leergezag -kort gezegd- *top – down*, dat nu is juist bij Doopsgezinden niet het geval. Elke plaatselijke Gemeente is autonoom, wat zoveel wil zeggen als: is vrij en zelfstandig in het bepalen van zijn geestelijk beleid. Het hoogste orgaan dat de dopers kennen is de ledenvergadering van de lokale Gemeente.

Landelijk bezien is het hoogste orgaan de Broederschapsvergadering van de ADS, de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, de vereniging van Doopsgezinde Gemeenten in Nederland. Op die tweejaarlijkse bijeenkomst van vertegenwoordigers van alle Gemeenten, worden zaken alle Gemeenten betreffende besproken en besloten. Maar daarbij gaat het altijd enkel over zakelijk kwesties, nooit over geloofszaken.

De ADS is van en voor de Gemeenten en heeft ten doel om zaken als de gemeenschappelijke opleiding van predikanten, pensioenen, arbeidsvoorwaarden, en ook een gemeenschappelijk gezicht en optreden naar buiten, gestalte te geven. Meer in feite niet. Dit ter verduidelijking.

Ik heb daarom zojuist het advies van de Adviesraad voor Geestelijke Zaken zo uitgebreid geciteerd omdat hierin over het vervolg op de dialoog ook een en ander gezegd wordt; en niet alleen dat, het vormt ook een ruggesteun voor ons samenzijn vanavond.

Hoe kijk ik zelf nu tegen dit rapport aan, en wat zou ik ermee willen? Dat ik er wel mee verder wil moge duidelijk zijn: ik sta hier nu, en de toezegging om aan deze avond mee te werken kwam van Doopsgezinde zijde van harte.

Kort gezegd het volgende: het rapport komt op een uitstekend moment. De scherpe kantjes van verschillend kerk zijn zijn in Nederland inmiddels wat afgesleten. In elk geval de Rooms-katholieken en de Doopsgezinden doen van harte mee aan de oecumene, niet allen plaatselijk, maar ook landelijk, hoezeer ook er af en toe nog stevige verschillen van inzicht zijn waar het de zogenaamde kerkpolitiek betreft. Maar we spreken met elkaar en we willen ook met elkaar spreken. En we doen met elkaar en we willen ook met elkaar doen.

We kijken met welwillende ogen naar elkaar, althans velen in beide kerken kijken met welwillende ogen. In eigen kring wordt niet meer over de Rooms en gesproken zoals

Menno dat nog placht te doen, en echte papenvreters zijn er bij ons ook niet veel meer te vinden. Dat moge oubollig klinken, het is niet zonder belang.

Erdoor is ontstaan een openheid die maakt dat mensen ook belangstelling voor elkaar hebben. Nog sterker, er wordt met interesse gekeken naar hoe anderen vorm geven aan hun kerk zijn. En dadelijk veroordelen van hoe en wat de ander doet is niet meer bon ton.

In dit klimaat ligt er nu dit rapport. En daarin worden over en weer verontschuldigen uitgesproken voor eertijds begaan wangedrag, en er wordt duidelijk gemaakt dat de fouten van toen in de toenmalige omstandigheden, de context, misschien wel voor de hand lagen, maar dat wij nu toch anders zouden handelen ten opzichte van elkaar. Ik benadruk dit punt, omdat het bij velen leeft, al wordt het in de, door mij daarnet aangehaalde, reacties nauwelijks verwoord. Het is goed dat het rapport er duidelijk over is; het haalt kou uit de lucht.

Het rapport verdient het dan ook vertaald te worden in onze eigen taal. Dan wordt een onderling gesprek, zoals in het formele advies aan het Bestuur van de Doopsgezinden ook verwoord, ook beter mogelijk voor -ik zal maar zeggen- mensen aan de basis, en dat is toch wat we willen. Het is mooi dat dé kerken het ergens min of meer over eens lijken, maar het gaat erom wat de mensen ín de kerken ervan vinden, en dat zij op constructieve wijze met elkaar om kunnen gaan.

En dan ligt er een praktische invalshoek, wat op zich altijd al een goede methode is om als mensen van verschillende herkomst samen te werken, in het vredesgetuigenis. Hoe kunnen Rooms-katholieken en Doopsgezinden samen daaraan gestalte geven? Kunnen zij samen iets ondernemen, kunnen zij samen ook tot een beter verstaan komen van het probleem van het geweld in deze wereld?

Doopsgezinden zijn actief met vredesinitiatieven op lokaal en kleinschalig intermenselijk niveau op de Balkan, zij hebben ervaring in het letterlijk tussen strijdende partijen in gaan staan zoals in Midden Amerika, zij ontwikkelen methoden van mediation en brengen die op tal van plaatsen in praktijk (zoals bijvoorbeeld middels mediation-door-leerlingen-projecten op scholen in ons land); zij hebben kortom veel praktische ervaring. En waarom die niet delen, nog sterker waarom daarin niet samenwerken met -bijvoorbeeld- Rooms-katholieken?

Naar mijn besef kan over en weer van uitdagingen gesproken worden. Als ik het goed zie is de Rooms-katholieke kerk, als speler op het wereldtoneel, eerder op diplomatiek en politiek terrein bezig met vredesvraagstukken dan de Doopsgezinden, wereldwijd, die hun vredesgetuigenis vooral in de dagelijkse praktijk trachten te brengen. Je zou dan ook kunnen zeggen dat grosso modo de Rooms-katholieken vooral bestuurs- en beleidsmatig met vrede bezig zijn, en de Doopsgezinden vooral concreet praktisch.

Of anders gezegd: Er is een macroniveau, het politieke terrein, het wereldtoneel, of hoe je het ook noemen wilt, en dáár is de Rooms-katholieke kerk wereldwijd (middels ook haar eigen diplomatieke dienst bijvoorbeeld) vooral actief; en er is een microniveau, de concrete oorlogssituatie bijvoorbeeld, waar de dopers zich vooral laten zien. Al komen er natuurlijk over en weer uitzonderingen voor.

Als dit waar is, liggen er meteen ook nog veel kansen en mogelijkheden; dan valt er nog veel van elkaar te leren, en is er nog veel samenwerking mogelijk. Dat is zeker het geval, indien de bereidheid bestaat een en ander als elkaar aanvullend te zien. En: het gesprek daarover moet vooral gevoerd worden op wat ik in dit verband dan het mesoniveau noem: de parochies en Gemeenten.

Een uitdaging wil ik het noemen om te herkennen en te erkennen dat macro- en microniveau beide nodig zijn. Het een kan niet goed functioneren zonder ook het ander.

En dat moet op het mesoniveau, daar in elk geval, duidelijk worden. Het gaat nadrukkelijk niet om een wij- versus zij-gevoel (Rooms-katholieken versus Doopsgezinden, en andere kerken en religies), maar meer tussen vredewensers, vredesfatalisten of fundamentalisten, om 's wat te noemen.

En waar het gesprek dan over zou kunnen gaan? Aan de orde zouden, bij wijze van voorbeeld, zaken kunnen komen als:

- de verhouding tussen Schrift en traditie;
- de aard van de kerk: mensheid of bekeerde gelovigen;
- geweldloosheid, nastrevenswaardig of fundamenteel voor de kerk;
- de verhouding tot de overheid.

Ligt hier een uitdaging? Ik meen stellig: voor beiden, voor ons hier vanavond: wel zeker!